

Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*) in het westen van Vlaams-Brabant

Floris Vanderhaeghe, floris.vanderhaeghe@inbo.be

Summary: Robust spreadwing (*Lestes dryas*) in the west of Vlaams-Brabant.

In Flanders, *Lestes dryas* is mainly confined to the Antwerp en Limburg Campine region, with more scattered stations elsewhere. In July 2010 the author discovered two males at a pond in Merchtem, about 5 km from where this species had also been found also in 1997. Although this species shows important dispersion capacities, we suggest is that a local population could be present and in general it would be wise to have a good search for this species elsewhere also.

13 juli 2010. Met vrouw en ons jongste gingen we nog eens een buggy-avondwandeling maken. We kozen de Paddebroeken uit, een natuurgebied te Merchtem (Natuurpunt). Want dat gebied hadden we nog nooit verkend. De weersomstandigheden waren windstil, nog vrij warm en helder. We wandelden in de omgeving van de Puttenbeek/Paardenbos; het zacht glooiende landschap bestaat er hoofdzakelijk uit weiland, akker en bosperceeltjes. Halverwege ons parcours besloten we te pauzeren – ter hoogte van een drooggevallen poel in een grasland dat ons door Natuurpunt beheerd leek...

We noteren coördinaten 50.941421 N; 4.200425 E. We zitten in het gras vlak voor de poel en het is omstreeks 21h00. Langs en in de poel groeien moerasplanten als Pitrus, Grote lisdodde, Grote kattenstaart, enz., met een redelijk open structuur. Het is bijzonder kalm en stil. Een meter of drie vóór onze neus landt een *Lestes* sp. op Pitrus... Ook al heb ik tegenwoordig weinig tijd om nog met libellen bezig te zijn, die beesten komen zich gewoon aandienen. Dus kun je zoiets niet negeren. Met de verrekijker: “het ziet er een mannetje Gewone pantserjuffer uit”. Maar bon – voor de sport en volgens de determinatie-traditie moet je toch eens checken op die luttele kans dat het de sterk gelijkende Tangpantserjuffer (*Lestes dryas*) zou zijn. Even later moet ik met mijn insectenverrekijker vaststellen dat het alle veldkenmerken heeft van een mannetje Tangpantserjuffer. Een net heb ik niet bij, maar het dier laat zich uiteindelijk vanop enkele centimeters afstand bekijken, wellicht gezien de schemering en de dus beperkte neiging om op te vliegen. Op die manier kan ik ook de structuur van de appendices vaststellen; er valt niet meer aan de determinatie ‘Tangpantserjuffer’ te ontkomen. Inmiddels hebben zich ook al twee mannetjes en een wijfje van de Zwervende pantserjuffer (*Lestes barbarus*) aangeboden. Behoorlijk onder de indruk lopen we de oeverrand af. Nog één bijkomend mannetje Tangpantserjuffer en één mannetje Zwervende pantserjuffer kunnen we waarnemen doordat ze opvliegen en een meter verder gaan zitten. Voorts geen andere libellen.

Tangpantserjuffer is een soort met een grote dispersiecapaciteit (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002), en heeft een areaal van West-Europa over Azië tot Japan plus Noord-Amerika; zuidelijk tot Marokko (Grand & Boudot 2006). In Zuid-Europa komt ze vooral voor op grotere hoogtes en is ze algemener dan noordelijker in Europa (Dijkstra 2006). Ze komt typisch voor aan tijdelijke plassen met emergente vegetatie. De wijfjes zetten hun eitjes niet zelden af in reeds drooggevallen plassen. De eitjes komen pas uit in het voorjaar, en de larven dienen zich tot imago te ontwikkelen op enkele maanden tijd alvorens het water is opgedroogd. De soort staat als ‘kwetsbaar’ op de Vlaamse rode lijst (De Knijf et al. 2006). In Vlaanderen komt de soort lokaal voor in de Limburgse en Antwerpse Kempen, op enkele geïsoleerde waarnemingen na. Ook in Wallonië is de soort alleen lokaal gekend. Het pionierskarakter van de geprefereerde voortplantingsbiotoop deelt Tangpantserjuffer met Zwervende pantserjuffer, een soort waarmee ze dan ook wel vaker samen wordt gezien.

In de libellenatlas (De Knijf et al. 2006) is één geïsoleerd bolletje te zien in het westen van Vlaams-Brabant voor de periode 1990-2000; oudere waarnemingen zijn niet gekend uit dit gebied. Het blijken twee waarnemingen te zijn van Marjan De Block aan een amfibieënpool te Merchtem, van 20 en 24 augustus 1997 (telkens één wijfje), bes-

chreven in De Block & Stoks (1999). Het gebied 'De Paddebroeken' is in dezelfde gemeente gelegen. De betreffende amfibieënpoel uit 1997 blijkt bij navraag (De Block, schrift. med.) een poel te zijn ca. 5 km verwijderd van de poel in de Paddebroeken. Voorts worden op waarnemingen.be observaties vermeld van 1 tot 2 individuen in Honegem nabij Aalst, in augustus 2009 en 2010. Dit gebied is ca. 18 km verwijderd van de Paddebroeken, zie De Knijf (1996). In het Gentse zijn er de laatste jaren enkele geïsoleerde waarnemingen gebeurd.

De poel in de Paddebroeken is aangelegd in de periode 2002-2003 (conservator Alain De Cré, schrift. med.). Het is dan ook de verwachting dat de poel verder zal dichtgroeien en uiteindelijk verlanden. Het zou dus interessant kunnen zijn om op gezette tijden (bv. om de 10 à 15 jaar, afhankelijk van de snelheid van verlanden/dichtgroeien) het verlandingsproces terug te zetten. Dit gebeurt dan best ruimtelijk gefaseerd, bv. over twee verschillende jaren om schade aan een eventuele populatie Tangpantserjuffer te beperken.

Gezien de waarnemingen in 1997 op ca. 5 km afstand, en de recente geïsoleerde meldingen in Honegem, is er een reële kans dat de soort in de regio een vaste populatie heeft (en had) op één of meer plaatsen, van waaruit ook andere plassen tijdelijk of permanent gekoloniseerd kunnen worden. Het zou dus interessant zijn om de weinige plassen in het Merchtemse (De Block & Stoks 1999) en daarbuiten aan een meer systematische inventarisatie te onderwerpen, en in het voorjaar op zoek te gaan naar larvenhuidjes. Ook de Gewone pantserjuffer komt voor in de streek, dus het is altijd even goed letten op de kenmerken. Ook in de ruimere omgeving (Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant) wordt Tangpantserjuffer mogelijks over het hoofd gezien en is meer gericht inventariseren nodig. Op naar een nieuw libellenseizoen!

Referenties

De Block, M. & R. Stoks, R., 1999. De libellenfauna van een geïsoleerde amfibieënpoel te Merchtem. *Gomphus* 15: 3-11.

De Knijf, G., 1996. Verslag van de excursie naar de Honegem- en de Wellemeersen in de Aalsterse Denderstreek op 4 augustus 1996. *Gomphus*, 12 (3): 104-108.

De Knijf, G., Anselin, A., Goffart, P., Taily, M. (eds.), 2006. De Libellen (Odonata) van België: verspreiding –evolutie – habitats. Libellenwerkgroep Gomphus i.s.m. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. 368 pp.

Dijkstra, K-D.B. (ed.), 2006. Field Guide to the Dragonflies of Britain and Europe. British Wildlife Publishing, Dorset. 320 pp.

Grand, D., Boudot, J-P., 2006. Les libellules de France, Belgique et Luxembourg. Biotope, Mèze. 480 pp.

Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse Fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden. 440 pp.